

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Висновки. Проведений аналіз підтверджує необхідність вдосконалення існуючої системи профорієнтації, яка сприятиме громадянам у своєчасному, свідомому, обґрунтованому професійному виборі, а відтак забезпечуватиме розв'язання завдань: щодо успішного здобуття підходящої професії, досягнення економічно активними громадянами високої професійної кваліфікації, компетентності; збалансування пропозиції робочої сили з попитом на неї на ринку праці.

Отже, профорієнтація має бути складовою навчального процесу, невід'ємним елементом процесу формування людського капіталу, одним з важливих напрямів інвестування в людський капітал, його капіталізації. До моменту професійного вибору молода людина повинна знати свої здібності та можливості, мати достатню інформацію про світ професій, вивчити потреби ринку праці. Тому, для вдосконалення системи профорієнтації необхідним є: вивчення впливу на вибір професії отриманої інформації та суб'єктивно-особистісних особливостей її сприйняття; впровадження у кожній школі процедури проведення співбесід представників школи з батьками та учнями; оновлення змісту, форм та методів профорієнтаційної роботи; проведення тренінгів з використанням ділових ігор, відпрацювання необхідних навичок; впровадження в учбовий процес профорієнтаційних програм, що будуть сприяти професійному розвитку учнів та усвідомленому вибору професії; створення та сприяння діяльності неформальних та приватних профорієнтаційних організацій.

Таким чином, ефективна реалізація вказаних напрямів щодо вдосконалення профорієнтаційної роботи сприятиме формуванню й розвитку людського капіталу України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарчук К. Профориєнтація як складова відтворення людського потенціалу в Україні / К. Бондарчук // Україна: аспекти праці. – 2007. - №7. – С. 26-34.
2. Динаміка кількості наявних вакансій та чисельності незайнятих громадян, які перебували на обліку в центрах зайнятості Донецької області, починаючи з 1 січня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/don/file/link/17416/file/dynamika_01042011.xls.
3. Климов Е. А. Как выбирать профессию / Е. А. Климов. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 159 с.
4. Маршавін Ю. Шляхи врегулювання професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці / Ю. Маршавін // Україна: аспекти праці. – 2006. - №1. – С. 26-29.
5. Попит та пропозиція робочої сили на зареєстрованому ринку праці Донецької області станом на 1 березня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/don/control/uk/publish/category?cat_id=1205348.
6. Система профинформационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б. А. Федоришина. – К.: Радянська школа, 1988. – 176 с.
7. Чистякова С. Н. Основы профессиональной ориентации школьников / С. Н. Чистякова. – М.: Педагогика, 1981. – 96 с.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена дослідженню ролі профориєнтації в процесі формування і розвитку людського капіталу. В статті проведено аналіз сучасного стану ринку праці регіону, визначено основні проблеми профориєнтаційної роботи серед молоді. На основі проведеного аналізу запропоновано заходи щодо вдосконалення профориєнтаційної діяльності центрів зайнятості та навчальних закладів.

Ключові слова: професійне самовизначення, система професійної орієнтації, профориєнтаційна робота, центр зайнятості, навчальні заклади, профориєнтаційні заходи.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена исследованию роли профориентации в процессе формирования и развития человеческого капитала. В статье проведен анализ современного состояния рынка труда региона, определены основные проблемы профориентационной работы среди молодежи. На основе проведенного анализа предложены мероприятия по совершенствованию профориентационной деятельности центров занятости и учебных заведений.

Ключевые слова: профессиональное самоопределение, система профессиональной ориентации, профориентационная работа, центр занятости, учебные заведения, профориентационные мероприятия.

SUMMARY

The article investigates the role of guidance in the formation and development of human capital. The article analyzes the current state of the labor market in the region, identifies the main problems of vocational guidance for young people. Based on the analysis of the proposed measures to improve the career-oriented activity centers, employment and educational institutions.

Keywords: professional self-determination, system of professional orientation, career guidance, the centre of employment, educational establishments, measures of vocational guidance.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Яковенко М. Н., старший викладач, ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ, Донецька обл., Україна

Постановка проблеми. Машинобудівні підприємства належать до провідного сектору національної економіки України, частка яких у промисловому виробництві товарів та послуг складає майже третину всього обсягу продукції що виробляється. Але при наявності значних конкурентних переваг машинобудівні підприємства в значному ступені мають ті ж самі проблеми в розвитку, що і інші промислові підприємства: застаріле обладнання, недостатність фінансових ресурсів, значні процентні ставки за кредитами, відсутність висококваліфікованих кадрів, незначні зовнішні інвестиції, застарілі технології і низька інноваційна активність машинобудівних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема та перспективам розвитку і функціонування промислових підприємств і зокрема машинобудівних підприємств присвячено багато праць таких провідних вчених як О. Амоша, Ю. Макогон, В. Геєць, А. Голіков, С. Гудзь, Б. Данілішин, І. Дорошенко, П. Єгоров, Дж. Кейнс, Е. Лібанова, О. Онищенко, Ю. Петленко, В. Попов, М. Портер, І. Шіндрюк, Дж. Форрест, Дж. Ван Хорн, А. Гречан, Г. Жиц, С. Ілляшенко та інші вчені.

Метою статті є дослідження стану та перспектив розвитку українських машинобудівних підприємств у після кризовий період.

Викладення основного матеріалу. Комплексною проблемою для промисловості України, і зокрема для машинобудування є низькі темпи підвищення конкурентоспроможності промисловості, ефективності виробництва та інноваційного розвитку. Недостатня конкурентоспроможність промисловості визнається державними органами однією з основних загроз національній безпеці.

За даними Міністерства промислової політики (Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном) Україна забезпечує себе промисловими товарами власного виробництва лише на 60 – 65%, інноваційною продукцією на 25 – 30 %, а показники ефективності промислової діяльності значно нижчі за рівень розвинутих країн Європи, зокрема продуктивності праці – в 7 – 10, споживання матеріальних та енергетичних ресурсів – у 2 – 3 рази. [1]

Основними причинами виникнення проблеми є:

системна невідповідність інституціональної будови промислового комплексу вимогам постіндустріального устрою; недостатня ефективність діяльності промислового комплексу та механізму управління ним; невідповідність макроекономічної ситуації інноваційному розвитку промисловості;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

застарілий організаційний устрій промисловості;
неефективна галузева структура промислового виробництва — дві третини загального обсягу промислової продукції становлять сировина, матеріали та енергетичні ресурси;
зношеність основних фондів;
дефіцит освічених робітничих кадрів;
незавершеність процесів реструктуризації підприємств та зміни форми їх власності;
недосконалість механізму нормативно-правового забезпечення розвитку промисловості. [1]

Вступ України до СОТ призвів до обмежень у застосуванні усталеного механізму підтримки окремих галузей економіки, захисту вітчизняних товаровиробників шляхом регулювання митно-тарифних бар'єрів, а також розширив доступ іноземних інвесторів до участі у державних тендерах.

Україна зменшила до критичних розмірів частку високотехнологічних виробництв, що зменшило попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки і стримало розвиток трансферу технологій.

Недосконалість інвестиційно-кредитної системи спричиняє відплив власного капіталу та зменшення фінансових ресурсів, що негативно позначається на інноваційній активності суб'єктів господарювання.

Ускладнює діяльність промислових підприємств незбалансованість з їх потребами системи стандартизації і сертифікації продукції, слабка розвинутість інфраструктури інноваційної сфери. [1]

До пріоритетних галузей і виробництв, які будуть визначати підвищення рівня наукоємності і технологічності машинобудування, належать:

авіаційна та ракетно-космічна техніка;
суднобудування;
автомобілебудування;

сільськогосподарське машинобудування;
створення технічних засобів для впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій;

розроблення машин і устаткування для впровадження екологічно чистих технологій збору, транспортування, переробки і утилізації відходів, у тому числі побутових, систем контролю стану і захисту навколишнього природного середовища;

виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості — енергоблоків теплових електростанцій, котельного та когенераційного обладнання, теплових насосів, котлів та двигунів, що працюють на біопаливі, шахтного устаткування, ресурсо- та енергозбереження, екологізації, автоматизації та підвищення ефективності виробництв металургійної і хімічної промисловості.

Значний негативний вплив на розвиток промисловості в Україні зробила економічна криза 2008 – 2010 рр. У цей період спостерігалось значне падіння виробництва промислової продукції за деякими галузями до 35 – 40 %. З 2010 року починається поступовий вихід промисловості України з кризи, але цей вихід є досить повільний, підприємства повинні вирішити ряд проблем для подальшого розвитку. [1]

За даними фахівців Національного інституту стратегічних досліджень викликами посткризовому розвитку промисловості є наступні:

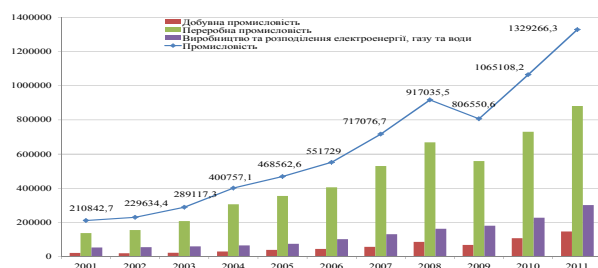
1. Повільне вдосконалення відтворювальних пропорцій у промисловості, що негативно позначається на можливостях забезпечення зростання промислового виробництва та його ефективності, не сприяє удосконаленню пропорцій створення валової доданої вартості (ВДВ) по секторах промисловості. Так, зміни ВДВ по секторах промисловості, які відбулись протягом 2003 – 2011 рр., свідчать про випереджаюче зростання частки добувної промисловості у створенні ВДВ, що з 14,9 % у 2003 р. зросла за підсумками 2010 р. до 23,9 %, а у I півр. 2011 р. становила 26,3 %, тоді як частка переробної промисловості скоротилась з 68,2 % у 2003 р. до 62,7 % у 2010 р. та у I півр. 2011 р. становила 59,3 %. Частка виробництва електроенергії, газу та води також зазнала скорочення з 16,9 % у 2003 р. до 13,4 % у 2010 р., та в I півр. 2011 р. становила 14,4 %.

2. Закріплення залежності економіки України від зовнішньої кон'юнктури одночасно з низькою адаптацією до нових викликів і суспільних потреб, що спричиняє поглиблення зовнішньоторговельних дисбалансів, посилює чутливість до цінових коливань і кризових явищ на світових ринках, поглиблює структурні деформації економіки, закріплюючи за Україною роль постачальника сировини і напівфабрикатів, створює загрози макроекономічній стабільності країни у цілому. [2, С.6]

Експорт товарів з України майже наполовину складається з низькотехнологічної та сировинної продукції: у структурі товарного експорту у січні – листопаді 2011 р. частка чорних металів становила 27,2 %, мінеральних продуктів – 15,1 %, продукції хімічної промисловості – 7,8 %.

3. Низька частка наукоємних галузей з виробництва продукції поглибленої переробки та кінцевого споживання. Так, частка високотехнологічних виробництв, які містяться у хімічній та нафтохімічній галузі і машинобудуванні, у загальних обсягах реалізованої продукції за 2004-2011 рр. залишається незначною: у 2004 р. вона була на рівні 4,1 %, у 2010 р. - 3,4 %, за I1 міс 2011 р. – 3,2 %.

4. Недостатнє використання можливостей вітчизняного виробництва високотехнологічної продукції для задоволення потреб внутрішнього ринку. Україна задовольняє попит на високотехнологічні товари в основному за рахунок імпорту, частка цього сегменту у структурі загального імпорту товарів в Україну за 2003-2011 р. становила в середньому 4,9 % (рис. 2). За 2003 -2008 рр. імпорт високотехнологічних товарів зріс з 981,6 млн. дол. США до 3656 млн. дол. США, середньорічні темпи зростання становили 29 %. Імпорт високотехнологічних товарів в Україну у січні-листопаді 2011 р. становив 3427,1 млн. дол. США і був більшим за аналогічний показник січня-листопада 2010 р. на 19,3 %. [2, С.6]

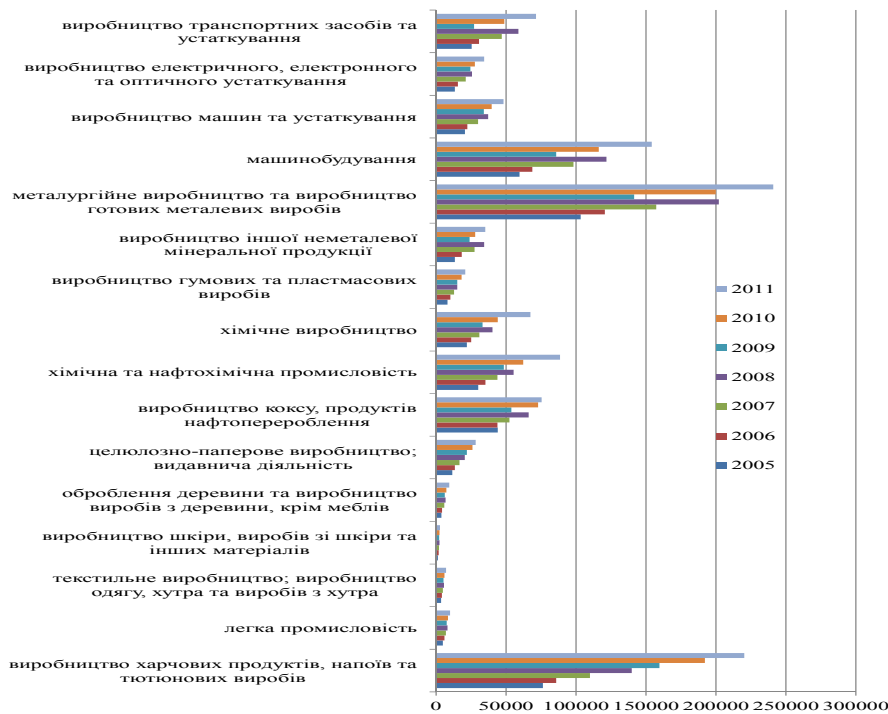
* Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 1. Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2005 – 2011 рр.(млн. грн.)

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

На рис. 1 наведено динаміку обсягів реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2005 – 2011 рр., яка має позитивну динаміку, тільки у 2009 році спостерігається падіння обсягів реалізованої продукції, що пояснюється світовою економічною кризою. За 2010 – 2011 рік спостерігається позитивна динаміка і можна вважати, що економіка України майже повністю відновились після кризи.

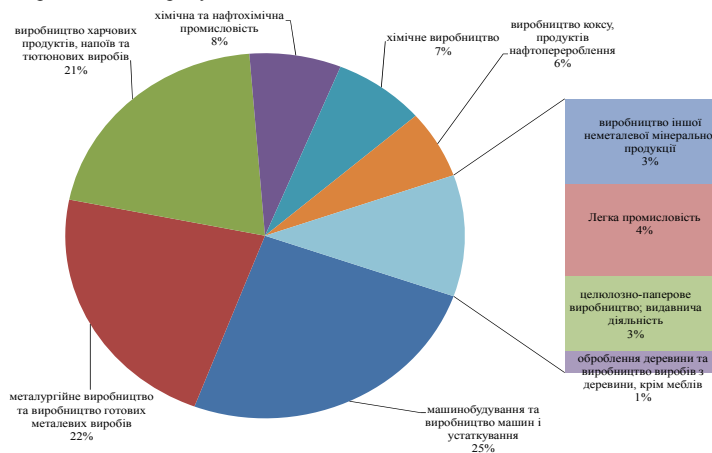
На рис. 2 наведено динаміку обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2005 – 2011 рр. Як свідчать данні Державної служби статистики підприємства машинобудування займають значне місце в обсягах реалізованої продукції за період що досліджується.

* Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2005 – 2011 рр.

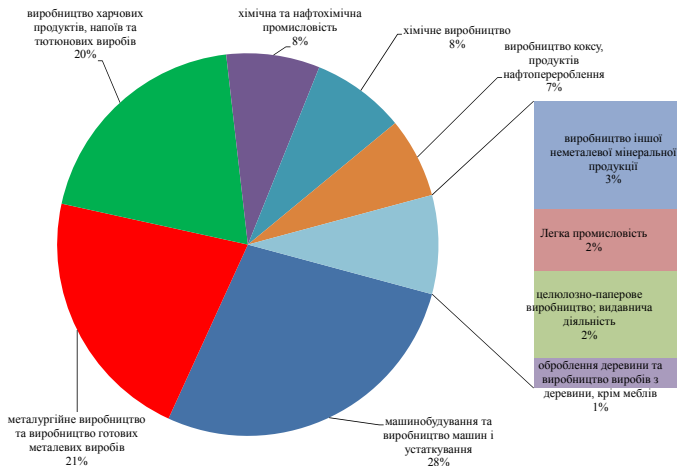
Частка реалізованої продукції підприємств машинобудування у 2001 році склало 25 % від всієї реалізованої продукції, на другому місці – металургійне виробництво – 22%, і третє місце посідає – виробництво харчових продуктів – 21%. Всі інші види діяльності мають менше 10 % у обсягах реалізованої продукції.

* Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 3. Частка машинобудівної галузі в обсягах реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2001 рр.

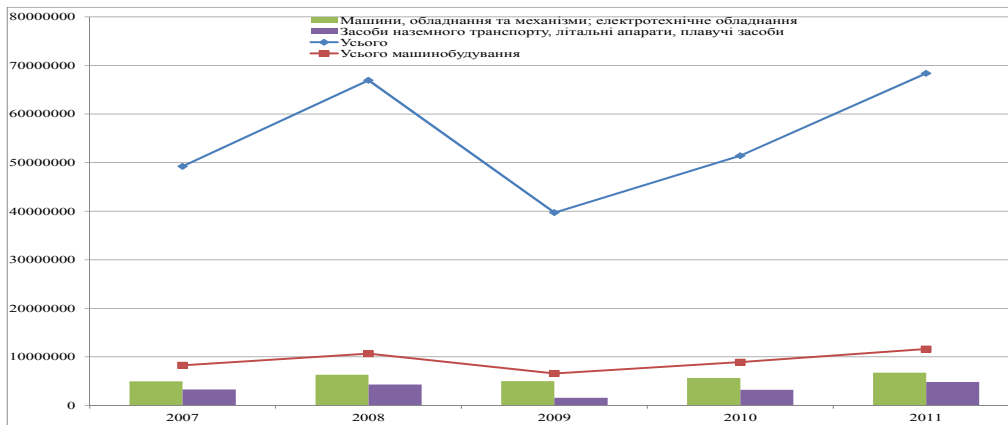
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

* Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 4. Частка машинобудівної галузі в обсягах реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2011 рр.

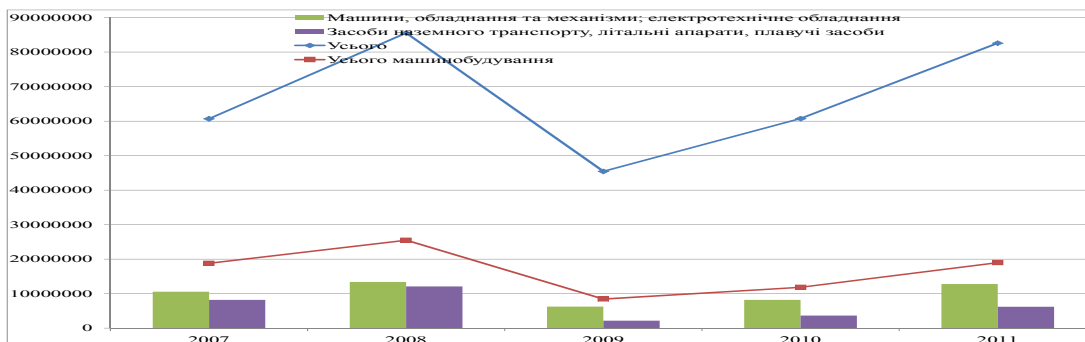
Якщо порівнювати обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності за 2001 та 2011 рр. (рис. 3 и рис.4), то можна відмітити, що істотних змін за досліджує мий період не відбулось. Тобто, є незначні коливання на 1 – 3 в обсягах реалізованої продукції. Так, частка машинобудівної галузі зросла на 3 % у 2011 році в порівнянні з 2001роком, але сама структура реалізованої продукції остається майже без змін.

*

Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 5. Динаміка експорту української машинобудівної продукції за 2007 – 2011 рр. (тис. дол. США)

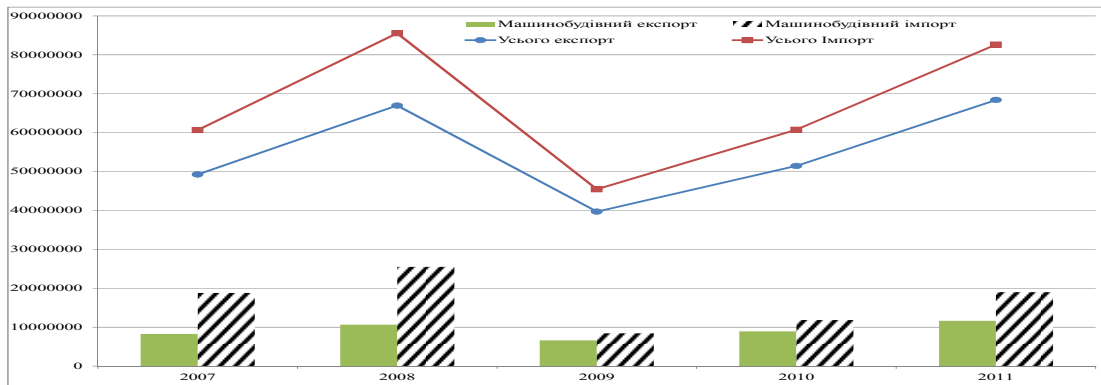

*

Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 6. Динаміка імпорту української машинобудівної продукції за 2007 – 2011 рр. (тис. дол. США)

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 7. Динаміка зовнішньоекономічної діяльності машинобудівної продукції за 2007 – 2011 рр.

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудування наведено на рис 5,6, та 7. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств машинобудування складає приблизно третю частину від всього обсягу зовнішньоекономічної діяльності, але це переважно низькотехнологічні товари, які за кордоном не мають належного попиту, або це продукція переважно тяжкого машинобудування та продукція яка направлена на задоволення попиту у пострадянських країнах.

Висновок. Таким чином можна визначити позитивні та негативні аспекти розвитку машинобудівних підприємств. До позитивних можна віднести: позитивна динаміка обсягів реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2005 – 2011 рр.; значні обсяги експорту продукції; значна частка експорту в загальнодержавному обсязі експорту; та ін. Негативні аспекти: низька частка наукоємних галузей з виробництва продукції поглибленої переробки та кінцевого споживання; зменшила до критичних розмірів частку високотехнологічних виробництв, що зменшило попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки і стримало розвиток трансферу технологій; імпорт перевищує експорт; та ін.

Основними напрямками подальшого розвитку машинобудівних підприємств повинні стати наступне: розроблення машин і устаткування для впровадження екологічно чистих технологій збору, транспортування, переробки і утилізації відходів, у тому числі побутових, систем контролю стану і захисту навколишнього природного середовища; виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості — енергоблоків теплових електростанцій, котельного та когенераційного обладнання, теплових насосів, котлів та двигунів, що працюють на біопаливі, шахтного устаткування, ресурсо- та енергозбереження, екологізації, автоматизації та підвищення ефективності виробництв металургійної і хімічної промисловості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року http://industry.kmu.gov.ua/industry/control/uk/publish/article?art_id=66614&cat_id=57966
2. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України. – К.:НІСД, 2012. – 41 с.
3. Державна служба статистики <http://www.ukrstat.gov.ua/>

РЕЗЮМЕ

В статті досліджено стан та перспективи розвитку українських машинобудівних підприємств у після кризовий період. Визначено позитивні та негативні аспекти розвитку машинобудівних підприємств на сучасному етапі.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, висококваліфіковані кадри, застарілі технології, низька інноваційна активність, інноваційна продукція, економічна криза.

РЕЗЮМЕ

В статье исследовано состояние и перспективы развития украинских машиностроительных предприятий в послекризисный период. Определены положительные и отрицательные аспекты развития машиностроительных предприятий на современном этапе.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, высококвалифицированные кадры, устаревшие технологии, низкая инновационная активность, инновационная продукция, экономической кризис.

SUMMARY

The article investigates the status and prospects of Ukrainian machine-building enterprises in after the crisis period. Positive and negative aspects of machine-building enterprises today.

Keywords: machine-building enterprises, highly qualified staff, outdated technology, low innovation activity, innovative products, the economic crisis.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – СПРИЯННЯ СТАЛОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Янковський М.А., д.е.н., професор, Народний депутат України, Герой України

Сталий розвиток — одна з основних парадигм сучасного розвитку суспільства. Важливими і поки що достатньою мірою не розробленими є задачі створення систем оцінювання показників сталого розвитку, адаптованих до національних природоохоронних пріоритетів, національної та регіональної екологічної, економічної та соціальної політик; оцінювання екологічності продукції, впливу продукційних систем протягом життєвого циклу на людину та оточуюче її середовище; застосування метрик сталого розвитку до обмеженої, локальної області (підприємства, міста, регіону тощо).

Концепція “сталого розвитку” значною мірою стала продовженням вчення В.Вернадського про **ноосферу**. Теорія і практика засвідчили, що на межі століть вчення про ноосферу виявилось необхідною платформою для напрацювання триєдиної концепції сталого еколого-соціально-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції було зроблено під час всесвітніх саммітів ООН, за участю понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених, у 1992 році в Ріо-де-Жанейро та у 2002 році в Йоханесбурзі. Нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, екологічну і соціально-інституціональну.